

Evidence-based onderwijs

Geld spreekt geen rol. Dat is het uitgangspunt van het particuliere onderwijs. De ouders betalen 18 tot 25 duizend euro per jaar, maar daarvoor krijgt de leerling ook een maximale kans om het diploma te halen (BN-DeStem 12/6/2008).¹ De school wordt niet bekostigd door de rijksoverheid, je krijgt gekwalificeerde leraren, en er zitten maximaal negen leerlingen in een klas. Dat is natuurlijk een decadente luxe. Maar stel nou dat het werkt. Dan is er voor onderwijskundige onderzoekers alle reden om eens precies uit te zoeken wat de succesfactoren zijn van het particuliere onderwijs. Daar is tegenwoordig een speciaal instituut voor: het Top Institute for Evidence Based Education Research (TIER).²

Gesteld dat dat onderzoeksplan inderdaad zou worden opgepakt, welke succesfactoren zullen de onderzoekers dan aantreffen? Vermoedelijk zullen zij constateren dat particuliere onderwijsbedrijven **zeer klantgericht** werken. De leerling staat centraal:

- (a) Ik denk dat die negen leerlingen *hard moeten werken*, maar dat de docenten er anderzijds voor zorgen dat hun leerlingen niet overbelast worden en dat ze wekelijks voldoende vrije tijd overhouden.
- (b) Ik denk dat de docenten *haalbare taken* stellen, nauwkeurig afgestemd op het beginniveau van iedere leerling, dat ze telkens toetsen of de taakdoelen bereikt zijn en dat de leerling niet aan de volgende taak mag beginnen zolang het vorige taakdoel nog niet bereikt is.
- (c) Ik denk dat de docenten kans zien iedere leerling *tot hoge studie-inzet te motiveren* omdat hij/zij inziet dat hoge studie-inzet ertoe leidt dat de gestelde taakdoelen bereikt worden. Succesbeleving is een cruciale voorwaarde om de leerling gemotiveerd te houden.
- (d) Ik denk dat de docenten er een eer in stellen zodanige taken te programmeren dat de taakdoelen *op doelmatige wijze* bereikt worden: de kosten (uitgedrukt in geïnvesteerde tijd en inspanning) leveren optimale baten (uitgedrukt in leerwinst) op. De leerling wordt in staat gesteld zijn/haar beschikbare jaren, maanden, uren en inspanningen optimaal te gebruiken.
- (e) Ik denk dat de cliëntèle van particulier onderwijs vooral gericht is op het behalen van het diploma, maar dat de docenten kans zien ook de *intrinsieke motivatie* van de leerling aan te boren. Ze zien kans leerlingen enthousiast te maken voor de leerstof, hun interesse te wekken en hen te helpen zin te geven aan de gestelde doelen en taken.
- (f) Ik denk dat de docenten enerzijds kans zien strak leiding te geven aan de leerprocessen en aan het functioneren van de klas, maar dat ze anderzijds een *vertrouwensrelatie met de leerlingen* weten op te bouwen en een klimaat weten te scheppen waarin leerlingen *verantwoordelijkheid nemen* voor hun eigen functioneren en voor het functioneren van de groep.

Maar het is denkbaar dat de onderzoekers ook 'succesfactoren' aantreffen die meer discussie oproepen, zoals:

- strenge selectie aan de poort;
- dwingende heenzending (bij onvoldoende succes);
- dwingende verwijzing naar een 'lager' schooltype (bij onvoldoende succes);
- ouders worden frequent geïnformeerd over de studie-inzet en vorderingen;
- blokkering van risicovolle keuzes binnen het vakkenpakket;
- leerling wordt 'kleingehouden';
- ontwikkeling van competenties op het gebied van zelfstandig leren wordt veronachtzaamd;
- vormende activiteiten worden geschrapt ('overbodige franje');
- leerling wordt gematst bij onderdelen van het schoolexamen (grote discrepantie tussen s.e. en c.s.e);³
- ... en natuurlijk: de factoren die in de aanhef zijn genoemd (een torenhoog lesgeld, piepkleine klassen, competente docenten).

Het bovenstaande brengt me tot de volgende gevolgtrekking. Een onderzoeksinstituut dat evidence-based onderwijs wil bevorderen, kan niet volstaan met de stelling "de didactische ingrepen (a) t/m (f) blijken te werken". De onderzoekers moeten ook specificeren onder welke condities die ingrepen blijken te werken en wat precies de beoogde werking is. En bovendien moeten ze de ongunstige bijwerkingen boven tafel halen.

Ik denk daarom dat het resulterende onderzoeksrapport heel nuttig is voor de optimalisering van het onderzochte onderwijssysteem, maar dat het slechts beperkte mogelijkheden tot generalisatie biedt. Het onderzochte onderwijssysteem heeft onnoemelijk veel componenten, die met elkaar interacteren. Elke

component kan geëxporteerd worden, maar het is nog maar de vraag of die, losgemaakt van zijn zuster-componenten, nog steeds werkt.

Neem bijvoorbeeld het *University College Utrecht* (UCU). Ik mocht ooit beroepshalve als buitenstaander een beschrijving maken van het onderwijssysteem aldaar.⁴ Geen echt empirisch onderzoek, maar een ruwe schets op basis van beschikbare documenten. Ik vond het een prachtig onderwijssysteem, en dat vind ik nog steeds. Het mooie is dat er uit de studenten gehaald wordt wat er in zit. Ze krijgen 16 uur onderwijs per week, in klasjes van 25 studenten. Ze werken hard (zij 't veel minder hard dan de 56 uur per week die door de organisatoren geclaimd wordt). Ze worden serieus genomen en ze worden met een minimum aan studievertraging naar de eindstreep geleid. Maar het is niet een model dat zonder meer ten voorbeeld kan worden gesteld aan normale bacheloropleidingen in het Nederlandse hoger onderwijs. De UCU-studenten werken in principe slechts 32 weken per studiejaar. Sommigen halen een hoog eindniveau (met mooie scripties), maar het minimum-eindniveau dat benodigd is om het diploma te halen is naar mijn indruk relatief laag (waarbij de eindschrijving vervangen wordt door een bedrijfsstage). Ze worden breed academisch gevormd, maar ze hebben vervolgens nog jaren nodig om een vak te leren.

Het treurige is dat buitenstaanders naar believen componentjes uit het UCU-systeem lichten, met het argument dat deze in de praktijk beproefd en goed bevonden zijn. Evidence-based dus. De grootschalige faculteiten van de Universiteit Utrecht hebben de herkansingstentamens nagenoeg afgeschaft, met het loze argument dat de kleinschalige UCU-praktijk heeft bewezen dat het ook zonder kan.⁵ De Onderwijsraad bepleit forse uitbreiding van het aantal kleinschalige *colleges*, met het loze argument dat de UCU-praktijk heeft geleerd dat kleinschaligheid bevorderlijk is voor het studiesucces aldaar.⁶ Men vergeet dat er geen enkele garantie is dat zo'n losse component (afschaffing van herkansingstentamens, schaalverkleining) zijn positieve werking behoudt als hij wordt losgemaakt uit het onderwijssysteem dat succesvol is gebleken en als men bovendien afwijkende succescriteria kiest.

De taak van *Evidence-based Education Research* is 'good practices' **in hun context** te onderzoeken en beschrijven. Het enige wat je van een zogenaamde 'good practice' kan zeggen is dat hij **in een bepaalde constellatie van systeemcomponenten** goed blijkt te werken. En dat nog onder de beperkende voorwaarde dat men de succescriteria onderschrijft waaraan de 'good practice' zijn goede naam dankt.

Conclusie:

- Docenten en onderwijsinstellingen die naar 'evidence-based onderwijs' streven, zullen zich open moeten stellen voor de *evidence* en *good practices* die elders vergaard zijn.
- Ze mogen er echter niet op vertrouwen dat datgene wat *elders* goed blijkt te werken, automatisch ook binnen het *eigen* onderwijssysteem past.
- De sluitsteen van 'evidence-based onderwijs' is *systematische experimentatie, evaluatie en optimalisering binnen het eigen onderwijssysteem*.

Wes Holleman

weblog onderwijs 18-6-2008

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.bndestem.nl/algemeen/binnenland/3263568/Weer-gewoon-leren.ece>

² <http://www.uva.nl/actueel/index.cfm/C27CB306-1321-BOBE-681A719E29713614>

³ http://www.onderwijsinspectie.nl/nl/home/naslag/Alle_publicaties/Discrepanties_se_ce_2004_2006;http://www.minocw.nl/documenten/1714.pdf

⁴ Wes Holleman m.m.v. Martin Cadée (2001). *Het onderwijsprofiel van het University College Utrecht*. URL: <http://www.uu.nl/uupublish/content-cln/Meded65.pdf>. Zie ook: <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=163> en <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=197>.

⁵ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=320>

⁶ http://www.onderwijsraad.nl/uploads/pdf/een_succesvolle_start_in_het_hoger_onderwijs.pdf (p.62); de Raad meent wel dat er eerst een goed spreidings- en evaluatieplan moet komen. Ter bevordering van evidence-based onderwijs, zou ik de volgorde liever omkeren: een serieus evaluatieplan voor de bestaande colleges en op basis van de resultaten daarvan eventueel een spreidingsplan.